

## Vorstelijk koningschap

Sinds enkele jaren tooit Baarn zich met het etiket vorstelijk. Wie vraagt naar de betekenis ervan krijgt dit te horen: allure, stijl, kwaliteit en gastvrij. Ik ga hier niet in op de vraag of dit ook werkelijk de kenmerken van Baarn zijn. Ik ga het over koningschap hebben.

In het Vara-programma *Kopspijkers* van weleer kreeg ooit de Judo-reus Anton Geesink-Muiswinkel “een gedachte”. Iedereen benieuwd. Hij een gedachte? Jawel! Een opvouwbare caravan. Daaraan moet ik denken als ik aan het huis van Oranje-Nassau denk. Opvouwbaar en weer uitklapbaar. Ga maar na. Nederland is begonnen als een stel opstandige provincies. Maurits, de zoon van Willem de Zwijger, de leider van de Hollandse opstand, werd tot stadhouder benoemd. De andere zoon, Frederik Hendrik begon paleizen te bouwen. Zijn zoontje, Willem II, kreeg van de Staten-Generaal op 5-jarige leeftijd een erfelijk het kapitein- en generaalschap aangemeten. Toch zouden er na hem vijf stadhouderloze tijdperken volgen. Toen kwam Napoleon. Hij zette Europa in brand. Na de brand gingen de overwinnaars dansen in Wenen en gaven al dansend een koning aan wat nu België en Nederland heet - koning Willem I, de eerste koning van Oranje-Nassau. Het koningschap als cadeautje van een stel dansende diplomaten die bezig waren geweest Europa in politieke zin herorden. Zo is het Koninkrijk der Nederlanden begonnen.

Willem I was geen vorstelijk koning maar een handels-koning, oprichter van de Nederlandse Handel - Maatschappij. Iedereen blij. Iedereen trots. Toch wringt dit type koning met onze joods-christelijke ‘roots’. Dit ga ik nu uitleggen als Bijbels tegengeluid in de alomtegenwoordige Oranje-jubel.

De schrijver van het boek Samuel neemt het op voor God. Samuel was de *rechter* van het volk en als zodanig minister president. Het volk wil echter een koning in plaats van een rechter, want alleen met een koning is het gelijkvormig aan de andere volken. God is bedroefd. “Zij hebben niet jou maar Mij, hun koning, hun Wetgever, verworpen, Samuel!” schrijft de schrijver. Waarom kunnen rechters niet de leiders van een volk zijn? Denken wij daar wel eens over na? Samuel wel. Het volk niet. Machtstertoon in plaats van Recht. Dat is wat het volk ten diepste wil en handel is een middel tot macht.

Het volk Israel kreeg een koning – Saul. Maar Saul werd afgezet. Het kreeg opnieuw een koning – David, een man die, zo leert de Hebreeuwse tekst, aanvankelijk “edommig” (rossig) was en dus op het gehate buurland Edom (Rood) leek. Maar Edom is door David compleet uitgeroeid (voor wie mij niet gelooft, het verslag is te lezen in 1 Koningen 11.14-22). De enige overgeblevene zoon van deze genocide eiste van Salomo met recht een oorlogstribunaal – want Salomo was behalve koning ook rechter – en naar men aannam een wijze bovendien. Maar Salomo weigerde – een bekend fenomeen. Het is immers gemakkelijker andermans onrecht te berechten dan dat van het eigen volk. Wat volgde was een reeks koningen van wie de meesten ook het Recht negeerden. Het kwam zelfs zover dat het Wetboek verdwenen was zonder dat men het miste. Toen iemand het tussen een hoop rommel terugvond moest zijn koning huilen. Dat wel. Deze koning, Josia, voerde het Recht weer in, maar de vier die na hem kwamen traden het Recht opnieuw met voeten. Vier wetteloze koningen op een rij was te veel van het kwade. Daarom werd dit koningshuis opgevouwen. Het eindigde in ballingschap, Jeruzalem werd verwoest. Vondel benutte deze geschiedenis in 1620 voor zijn treurspel *Jeruzalem Verwoest*. Hij hield daarin de opstandige provincies en stadhouder Maurits een spiegel voor: Maak van een rechtvaardige opstand niet een onrechtvaardige oorlog om macht en landgewin.

Nederland telt inmiddels vier koningen op een rij, de regentes Emma meegerekend. Nu komt er weer een koning. De abdicatie van koningin Beatrix vindt plaats in het paleis op de Dam. Op het dak bevinden zich twee timpanen. Zij leren de nieuwe koning en ons hoe een samenleving stabiel blijft en de vrede bewaard. Zij is stabiel zolang als Atlas de hemelbol kan torsen. Hoelang? Zolang als *Fortitudo* en *Temperantia*, dat wil zeggen, Kracht & Matiging tezamen de basis van een samenleving vormen. De vrede rust op een onverbreekelijk koppel *Justitia & Prudentia*, Recht & Wijsheid. Het zijn de vier klassieke deugden waarvan er twee uit onze samenleving zijn zoek geraakt: *Temperantia* en *Prudentia*. Hierdoor wankelt *Justitia* en zal op den duur alleen *Fortitudo*, ongebreidelde Kracht, overblijven. Of zoals Vondel dichtte: als het koppel *Justitia & Prudentia* wordt verbroken doolt het Recht.

Vondels stadsgenoot Rembrandt verbond *Fortitudo* niet met *Temperantia* maar met *Caritas*, de hoogste christelijke deugd. In deze combinatie staat *Fortitudo* voor Moed. In een koninkrijk dat de kwalificatie koninkrijk van God verdient, is een koning iemand zoals Jezus, een mens die de moed heeft om barmhartig te zijn - althans zo etste Rembrandt dat in zijn zg. Hondertguldenprent.

Een schone taak voor de nieuwe, nog steeds christelijke koning: het belang van de vier klassieke deugden in samenhang met de christelijke deugd *Caritas* op de kaart te zetten, opdat er recht geschiedt in de samenleving die hem de kroon gunt. Zo waarlijk, helpe hem God almachtig.

Verschenen in Paaspartout, Nieuwsblad van de Paaskerk te Baarn, april 2013